

บทที่ 2

กิจกรรมประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

ความหมาย

คำว่ากิจกรรม (Activity) คือการกระทำอย่างเป็นกิจลักษณะ หมายถึงการกระทำโดยมีการกำหนดจุดประสงค์ และแนวการกระทำอย่างมีระบบและหลักเกณฑ์ เพื่อเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้บรรลุจุดหมายปลายทางตามจุดประสงค์ของหลักสูตรนั่นเอง

ในที่นี้กิจกรรมประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ (Activities Use for Teaching of History) จึงหมายถึงประสบการณ์การกระทำอย่างมีระบบที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ให้ได้ผลดี มีคุณภาพขึ้น สนุกสนานน่าสนใจ น่าเรียนรู้ มีความหมาย และมีประโยชน์ต่อบุคคลในกระบวนการเรียนการสอน คือ ผู้เรียนและผู้สอนเป็นส่วนรวม

ความสำคัญและความจำเป็นในการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

การสอน (Teaching) เป็นกระบวนการสื่อความหมาย (Communication Process) โดยครูเป็นผู้เร้านักเรียนด้วยสื่อการสอน (Instructional Media) ซึ่งได้แก่ ความรู้ ความคิดเห็น และกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนบรรลุเป้าประสงค์ทางการศึกษา (Educational Goal) คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

สำหรับคำถามที่ว่ามีความจำเป็นอย่างไรที่จะต้องจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ คำตอบก็คือ โดยธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวและเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ไกลจากตัวผู้เรียนและส่วนใหญ่มักจะมีลักษณะเป็นนามธรรม (Abstract) ดังนั้น ในการเรียนการสอนผู้สอนจึงจำเป็นต้องฝึกให้ผู้เรียนรู้จักใช้พลังความคิดนึก (Power of Mind) อย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ผสมผสานจินตนาการทางประวัติศาสตร์ (Historical Imagination) สร้างแนวความคิดรวบยอดหรือมโนทัศน์ในทางประวัติศาสตร์ (Historical Concepts) ขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนจำเป็นต้องปลูกฝังและฝึกให้มั่นในตัวผู้เรียนให้ได้ แต่การสร้าง Concept โดยอาศัยการตีความและประเมินคุณค่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในกระบวนการเรียนการสอนภายในห้อง

เรียนปกติเพียงอย่างเดียวย่อมเป็นการยากที่จะฝึกให้ผู้เรียนเกิด Concept ได้อย่างแท้จริง แต่จะเป็นการง่ายเข้าถ้าครูและนักเรียนจะได้ร่วมกันเลือกและจัดกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ ประกอบการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และสามารถสนองตอบความต้องการ ความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียนได้ ก็จะทำให้ผู้เรียนได้ข้อมูล, ข้อเท็จจริง, แนวความคิดและหลักการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เมื่อผสมผสานเข้ากับความสามารถและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ย่อมทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการสร้าง Concepts ในทางประวัติศาสตร์ ได้ดีกว่าและเร็วกว่า เพราะเป็นการเรียนในลักษณะผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม (Active Learner) ผลที่ได้จึงมีความแตกต่างจากการเรียนแบบที่ผู้เรียนไม่มีโอกาสประกอบกิจกรรม ด้วยตนเองเป็นแต่เพียงผู้รับฟัง (Passive Learner) ดังที่ปฏิบัติเป็นปกติในห้องเรียนทั่ว ๆ ไป อย่างแน่นอน

ดร.นิเชต สุนทรพิทักษ์ ได้กล่าวเกี่ยวกับความสำคัญของ “กิจกรรมนักเรียน” ไว้ว่า¹ “โรงเรียนจะต้องให้โอกาสเด็กได้แสดงออก ได้ทดลอง ได้พบปัญหาและแก้ปัญหา ได้คิด ได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง เพื่อจะได้สร้างอุปนิสัย คิดเป็น ทำเป็น มีวินัย มั่นใจ ในกำลังความสามารถ กำลังความคิดและระบบความคิดด้วยเหตุด้วยผลของตนเอง มีความคิดริเริ่ม มีความรับผิดชอบ และเข้าใจในคุณค่าของการลงมือทำงานด้วยตนเอง กระบวนการเหล่านี้โรงเรียนสามารถพัฒนาขึ้นได้ ทั้งโดยกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ในรูปของการเรียนและการทำงานร่วมกันแบบต่าง ๆ”

¹ นิเชต สุนทรพิทักษ์, ดร. “โอกาสในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับเด็ก” *ข่าวทัศน์*. 2523.

แผนภูมิแสดงบทบาทครูและนักเรียนซึ่งมีความสัมพันธ์กันในกระบวนการเรียนการสอนอย่างมีระบบ

	ขั้นการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน		หมายเหตุ
		กิจกรรมคร	กิจกรรมนักเรียน	
1.	ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ครูดำเนินการทบทวนความรู้เดิมหรือใช้สื่อการสอนเร้าเพื่อเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมที่จะเรียนบทเรียนในขั้นต่อไป 	<ul style="list-style-type: none"> ช่วยอภิปรายหรือร่วมสรุปและทบทวนบทเรียนของครู แสดงบทบาทสมมติ รายงานหน้าชั้น เล่าประสบการณ์จริง รายงานสรุปข่าว สรุปพิจารณาหรือสื่อประกอบการนำ 	
2.	ขั้นสอน	<ul style="list-style-type: none"> ใช้เทคนิควิธีการสอน และสื่อการสอนเพื่อเร้าและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ประสบการณ์ตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> อภิปราย แสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม ช่วยติดตั้ง / ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนตามที่ได้รับภารกิจหรือมอบหมาย 	
3.	ขั้นกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> อธิบายจุดประสงค์ วิธีการใช้สื่อ และควบคุมประสานการทำกิจกรรมของผู้เรียน / ช่วยแก้ปัญหาบ้าง 	<ul style="list-style-type: none"> ประกอบกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น การอ่านบัตรคำสั่ง พิจารณาสื่อการเรียน สรุปเรื่อง อภิปรายในกลุ่ม รายงานซักถามข้อสงสัย และเก็บสื่อเข้าที่ 	
4.	ขั้นสรุป	<ul style="list-style-type: none"> ครู (และหรือนักเรียนช่วยกัน) สรุปเรื่อง แนวความคิดและหลักการและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ 	<ul style="list-style-type: none"> ช่วยสรุปเรื่อง แนวความคิดและหลักการ และโยงความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่เข้าด้วยกัน 	
5.	ขั้นวัดผล	<ul style="list-style-type: none"> วัดความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนอย่างไม่เป็นทางการ และด้วยการใช้แบบทดสอบหลาย ๆ แบบทั้ง Pre/Post-test 	<ul style="list-style-type: none"> รับการทดสอบด้วยการตอบคำถาม / การทำงานที่ได้รับมอบหมาย (Assignment) และการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน 	

กิจกรรมช่วยเร้าผู้เรียนเรียนด้วยความสนุกสนานมีชีวิตชีวา

กิจกรรมพูดภาษา

บอร์ดภาพ

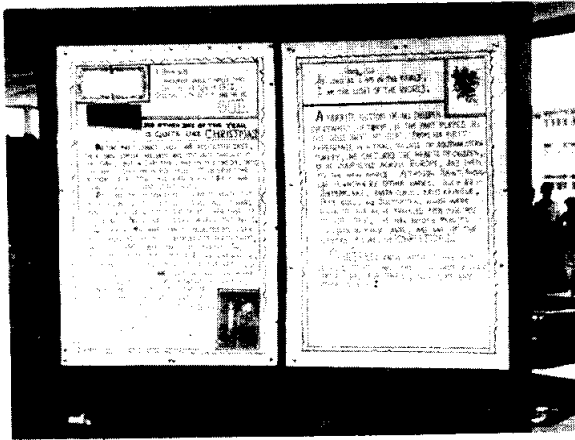

กำแพงข่าว

กิจกรรมวันเด็ก

กิจกรรมวันคริสต์มาส

Role Playing

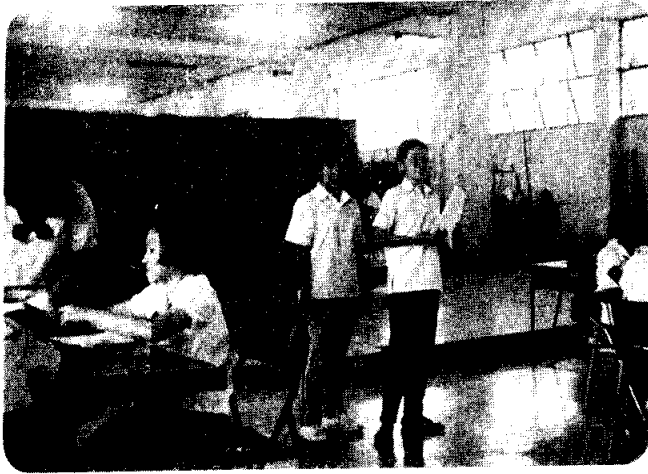
การแข่งขันตอบปัญหา

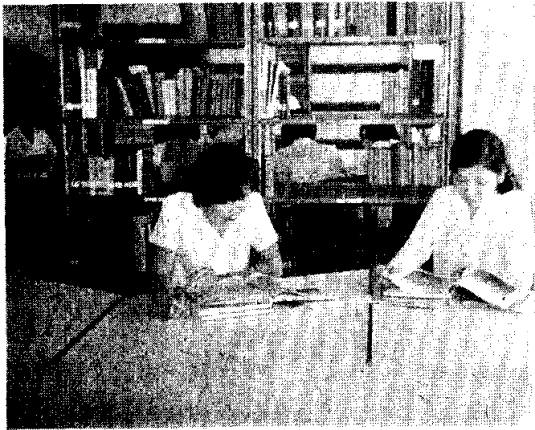
Music Appreciation

กิจกรรมกีฬา

ศูนย์การเรียนรู้

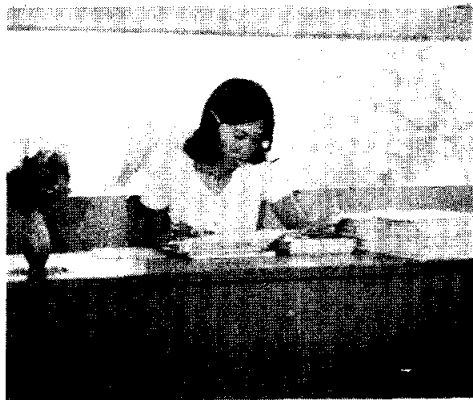
การค้นคว้าในห้องสมุด

การสอบ

ทัศนศึกษา

กิจกรรมการอ่าน

จุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน

1. มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในกิจกรรมนั้น ๆ และหันมาให้ความสนใจในบทเรียนที่กำลังเรียนมากขึ้น
2. มุ่งฝึกผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบต่องานหรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้กระทำ หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ
3. มุ่งฝึกผู้เรียนให้รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อพัฒนานิสัยและบุคลิกภาพไปสู่การเป็นผู้นำหรือผู้ตามที่ดี
4. มุ่งฝึกผู้เรียนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking)
5. มุ่งให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ทั้งในฐานะผู้ทำกิจกรรม มีส่วนร่วมหรือเป็นผู้สังเกตการประกอบกิจกรรมนั้น ๆ
6. มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำกิจกรรมประกอบการเรียนหลาย ๆ แบบ
7. มุ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักการแสดงออกของตนต่อสังคมและผู้อื่นอย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีหลักการสมเหตุสมผล
8. มุ่งให้ผู้เรียนได้รับทราบข้อบกพร่องจากคำติชมวิพากษ์วิจารณ์ภายหลังการประกอบกิจกรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงตนเองต่อไป
9. มุ่งฝึกผู้เรียนให้เป็นคนใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
10. มุ่งฝึกผู้เรียนให้รู้จักการติชม วิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นอย่างมีคุณธรรมและเหตุผล
11. มุ่งใช้กิจกรรมเป็นสื่ออธิบายหรือขยายความสำคัญ หรือข้อยุ่งยากในเนื้อหาบทเรียนให้เกิดความกระจ่างชัดเจนต่อผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเรียนได้ดีและง่ายขึ้น
12. มุ่งให้สอดคล้องสัมพันธ์กับระบบการเรียนการสอนในปัจจุบันที่เน้นการเรียนแบบ Learning by doing ตามปรัชญาลัทธิพิพัฒนาการนิยม (Progressivism)

หลักเกณฑ์การเลือกและจัดกิจกรรม

1. กิจกรรมที่เลือกมาต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอน หากเป็นทักษะก็ต้องเป็นทักษะที่เมื่อปฏิบัติแล้วผู้เรียนจะเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ หลักเกณฑ์ข้อนี้ดูเหมือนจะเป็นเกณฑ์ที่ไม่มี ความหมายเพราะเป็นสิ่งที่ทุกคนทราบดีแล้ว แต่แท้ที่จริงในทางปฏิบัติได้ละเลยหลักเกณฑ์ข้อนี้อยู่เสมอ เช่น ความมุ่งหมายที่จะฝึกผู้เรียนให้กล้าแสดงความคิด กล้าพูด รู้จักอภิปราย แต่ในการเรียนการสอนกลับเน้นการพูด

ของครูเสียมากกว่าสอนผู้เรียนมักมีกิจกรรม หรือประสบการณ์ในการฟังและจดคำสอนของครู ข้อบกพร่องนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า ในการปฏิบัติจริงผู้สอนหลายคนไม่ได้จัดประสบการณ์และกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการสอน

2. กิจกรรมที่เลือกมาควรก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้เรียนที่จะปฏิบัติ ความพึงพอใจของผู้เรียนอาจเกิดขึ้นได้ถ้าประสบการณ์หรือกิจกรรมนั้นน่าสนใจ ไม่ซ้ำซาก เป็นที่สนใจ และนิยมในหมู่ผู้เรียน มีประโยชน์ในการนำไปใช้กับชีวิตประจำวัน ฯลฯ ความพึงพอใจจะนำไปสู่ทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนรักวิชาที่เรียนด้วย

3. กิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้เรียนควรอยู่ในขอบเขตความสามารถทางด้านร่างกายของผู้เรียนที่จะปฏิบัติได้ ครูต้องคำนึงถึงประสบการณ์เดิมหรือทักษะเดิมที่นักเรียนมีอยู่ กิจกรรมใหม่ที่นักเรียนจะได้รับควรสืบต่อเนื่องจากกิจกรรมและประสบการณ์ในอดีต หากไม่พิจารณาถึงเกณฑ์นี้แล้วผู้เรียนจะไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมใหม่ได้ ทำให้การเรียนเกิดความล้มเหลวและผู้เรียนเกิดความท้อแท้

4. กิจกรรมที่เลือกมาให้ผู้เรียนควรส่งเสริมจุดมุ่งหมายในการสอนหลายด้าน เกณฑ์ข้อนี้มีความหมายคล้ายคลึงกับเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาวิชาซึ่งได้กล่าวไปแล้ว

5. กิจกรรมที่เลือกมาให้ผู้เรียนควรสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เกณฑ์ในข้อนี้เน้นความสอดคล้องระหว่างประสบการณ์กับความมุ่งหมาย เกณฑ์ข้อนี้เน้นให้ผู้จัดกิจกรรมคำนึงถึงความสามารถพิเศษทางด้านใดด้านหนึ่งของผู้เรียน ไม่จำเป็นว่านักเรียนทุกคนจะต้องทำกิจกรรมอย่างเดียวกันหมด เพราะอาจมีกิจกรรมบางอย่างที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมสำหรับนักเรียนบางคน ทั้งนี้ต้องพิจารณาความสามารถพิเศษ หรือความถนัดทางด้านใดด้านหนึ่งของผู้เรียนบางคนประกอบด้วย

การจัดกิจกรรมประกอบการเรียนที่เหมาะสมโดยใช้หลักเกณฑ์เหล่านี้ จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายในการสอนได้อย่างสมบูรณ์¹

องค์ประกอบของกิจกรรมที่ดี

1. เป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายแน่นอนและชัดเจน มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาของบทเรียน และความต้องการของผู้เรียนผู้สอนเป็นสำคัญ

¹ สุมิตร ภูพานกร, ดร. *หลักสูตรและการสอน* (คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 97 - 98.

2. เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ สนุกสนาน และสามารถใช้อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนให้ได้ผลดีขึ้น

3. เป็นกิจกรรมที่มุ่งฝึกและพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนครบทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ความรู้และสติปัญญา ความรู้สึกรู้จักคิดและทัศนคติ และทักษะความสามารถตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

4. เป็นกิจกรรมที่ทำท่ายหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนอยากแสดงออกซึ่งความรู้ความสามารถแห่งตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ๆ

5. เป็นกิจกรรมที่มีคำสั่งและคำอธิบายวิธีการประกอบกิจกรรม ตลอดจนหลัก-เกณฑ์และเงื่อนไขที่สำคัญไว้อย่างชัดเจน และสามารถเข้าใจได้โดยง่าย

6. เป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาสั้น ๆ แต่พอเหมาะกับความยากง่าย ซึ่งผู้เรียนจะสามารถประกอบกิจกรรมได้เสร็จทัน

7. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาส และเร้าให้ผู้เรียนทุกคนหรือเป็นส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ

8. เป็นกิจกรรมที่ยึดหลักการอาศัยสื่อการเรียนการสอนแบบประสม (Multi-media) เป็นเครื่องมือในการประกอบกิจกรรม

9. เป็นกิจกรรมที่ระบุเกณฑ์มาตรฐาน หรือระดับของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Terminal Behavior) ไว้ด้วย

10. เป็นกิจกรรมที่มีการติดตามประเมินผลทันที หรือในเวลาที่เหมาะสมอย่างมีขั้นตอน

ประเภทของกิจกรรมประวัติศาสตร์ที่สำคัญ

โดยหลักวิชาอาจจำแนกกิจกรรมประวัติศาสตร์ที่สำคัญออกได้เป็น 4 ประเภทคือ

1. กิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการสังเกต (Observation) ได้แก่กิจกรรมการฟังคำอธิบาย, การฟังรายงาน, การฟังการอภิปราย, การฟังข่าว, การฟังนิทาน, การฟังวิทยากรบรรยาย, การฟังความคิดเห็นจากเพื่อน, การฟังวิทยุ, การฟัง Tape, การอ่านหนังสือพิมพ์, การอ่านหนังสือนอกเวลา, การอ่านในใจ, การอ่านแผนภูมิ, การอ่านบัตรคำ, การอ่านบทสรุป, การค้นคว้า, การถาม, การดูฟิล์มสตริป, การดูโทรทัศน์, การดูภาพยนตร์, การสังเกตประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์, การสังเกตมารยาท, การสังเกตวิธีพูด, การ

สังเกตการสาธิต, การสังเกตการทดลอง, การสังเกตการมีระเบียบวินัย, การสังเกตการไปทัศนศึกษา, การสืบข่าว, การตรวจข่าว, การตรวจรายงานและการค้นหาสาระสำคัญของวิทยานิพนธ์, กฎหมาย, สนธิสัญญาและนิติกรรม ฯลฯ

2. กิจกรรมเพื่อการฝึกทักษะการอธิบาย (Explanation) ได้แก่กิจกรรมการรายงานหน้าชั้น, การอภิปราย, การแสดงความคิดเห็น, การเปรียบเทียบ, การชี้เหตุและผล, การอธิบาย, การขยายข้อความ, การยกตัวอย่าง, การชี้ความสัมพันธ์, การชี้ข้อแตกต่าง, การจำแนก, การจัดประเภท, การเรียงความ, การตอบคำถาม, การเล่าประสบการณ์, การเล่านิทาน, การแสดงสุนทรพจน์, การเขียนคำศัพท์ประวัติศาสตร์, การจัดใจความสรุป, การเขียนรายงาน, การสาธิตการแต่งกายของบุคคลในประวัติศาสตร์, การแสดงละครอิงประวัติศาสตร์, การแสดงบทบาทสมมุติ และการสาธิตการค้นพบทางประวัติศาสตร์ ฯลฯ

3. กิจกรรมเพื่อการฝึกทักษะการสรุปและทำนาย (Conclusion and Prediction) ได้แก่กิจกรรมการสรุปสาระสำคัญ, การสรุปข่าว, การบรรยายสรุป, การสรุปผล (เช่น ผลการทดลอง, ผลการทดสอบ และผลการวิเคราะห์ เป็นต้น), การวิเคราะห์ข่าว, การวิเคราะห์เหตุการณ์, การวิเคราะห์สถานการณ์, การวิจารณ์, การกรองข่าว, การประมาณการ, การประมาณความคิด, การตัดสินใจ, การสังเคราะห์ข้อเท็จจริง, การตีความหลักฐาน, การประเมินคุณค่าหลักฐาน, การประเมินสถานการณ์ และการทำนายผลหรือเหตุการณ์ในอนาคตโดยอาศัยหลักเกณฑ์ประกอบการใช้เหตุผล ฯลฯ

4. กิจกรรมเพื่อการฝึกทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Control and Creativity) ได้แก่กิจกรรมการวาดภาพ, การแต่งเพลง, การแต่งร้อยกรองหรือคำประพันธ์ประเภทต่าง ๆ บรรยายเรื่องราวหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์, การรวบรวมภาพประวัติศาสตร์, การร้องเพลง, การทำหุ่น, การจำลองฉากประวัติศาสตร์, การจัดป้ายนิทรรศการ, การทำแผนผัง, การทำแผนที่, การสะสมแสตมป์, การทำข่าว, การแสดงท่าทางประกอบทำนองหรือบทเพลงประวัติศาสตร์, การสร้างวัสดุประวัติศาสตร์, การเสนอความคิดวิธีการ และแยกทางประวัติศาสตร์ใหม่ ๆ และการกำหนดโครงการทางประวัติศาสตร์ ฯลฯ

ประเภทต่าง ๆ ของกิจกรรมที่ได้กล่าวมาจัดแบ่งตามขั้นตอนของกระบวนการสืบสวนสอบสวน (The Inquiry Process) ดังนั้น ถ้าผู้สอนจะได้กำหนดเป้าหมาย แนวทางการฝึกและการส่งเสริมผู้เรียนให้ได้ทำกิจกรรมที่เหมาะสมและท้าทายความเฉลียวฉลาดหลักแหลม และสามารถก็จะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามลำดับ

ขั้นตลอดเวลา รวมทั้งถ้าผู้สอนมีการติดตามและประเมินผลอย่างมีระบบก็เท่ากับเป็นการฝึกผู้เรียนให้รู้ความก้าวหน้าในการเรียน และรู้จักที่จะก้าวหน้าทางการเรียน และมีทักษะภายใต้กระบวนการเรียนรู้แบบพัฒนาความคิดและสติปัญญาตามลำดับขั้นของกระบวนการสืบสวนสอบสวน (The Inquiry Process) ซึ่งปัจจุบันในวงการศึกษาระดับอื่น ๆ ถือว่าเป็นหนทางการเรียนรู้ที่ดีทางหนึ่ง เป็นที่นิยมแพร่หลายในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งในประเทศไทยดังได้กล่าวรายละเอียดไว้แล้ว

กิจกรรมประวัติศาสตร์เสนอแนะ

1. กิจกรรมการอ่านประวัติศาสตร์ ในการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ มักจะอาศัยเทคนิคการสอนแบบบรรยาย (Lecture Method) ซึ่งก็เป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายทางความนึกคิดจากผู้สอน ซึ่งพยายามถ่ายทอดแนวความคิดและข้อเท็จจริงจากตำราและหนังสือประวัติศาสตร์ไปยังผู้เรียน แต่จะได้ผลดียิ่งขึ้นถ้าผู้สอนจะได้จัดให้มีกิจกรรมการอ่านประวัติศาสตร์ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการอ่านทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความคิดและสติปัญญา ตลอดจนทักษะในการอ่านทำให้สามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น และเรียนได้มากขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวางและลึกซึ้ง

แผนภูมิแสดงแบบของการอ่านและผลที่ได้รับ

แบบที่	ลักษณะการอ่าน	เครื่องมือ/หลักการ	ผลที่ได้รับ		หมายเหตุ
			Historical Facts	Historical Concepts	
1	อ่านแบบผ่าน ๆ	ตาฟัง/รับรู้เนื้อหา	(ขั้นต่ำ) ได้ความรู้+ความเพลิด-เพลิด	(ขั้นสูง) ได้น้อย	
2	อ่านแบบพินิจ-พิเคราะห์	ตาดูสมองคิด/การสังเกตและเหตุผล	ได้ความรู้ความเข้าใจและหลักหรือแนวทางนำไปใช้	ได้ปานกลาง	
3	อ่านแบบคลาสสิก	ตาดูสมองคิดอย่างมีระบบด้วยปัญญาและจินตนาการ/การวิเคราะห์การสังเคราะห์และการประเมินค่า	ได้มาก	ทำให้เกิด Concept (การเข้าใจอย่างลึกซึ้งทุกแง่ทุกมุมและถ่ายทอดแนวความคิดได้อย่างมีความหมายและเหตุผล)	ครูควรส่งเสริมปลูกฝังทักษะขั้นนี้ให้แก่ผู้เรียนมาก ๆ

การอ่านในวิชาประวัติศาสตร์ เด็กเรียนวิชาประวัติศาสตร์ได้รับความรู้และประสบการณ์จากเครื่องมือช่วยสอนหลายอย่าง อาทิเช่น จากแผนที่ ลูกโลก chart graph ฯลฯ แต่ยังมีชุมทรัพย์อีกแห่งหนึ่งที่เด็กจะตัดดวงได้ทุกโอกาส และประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย ไม่ต้องเดินทางไปกับสถานที่แห่งนั้นก็ได้ ชุมทรัพย์ที่ว่านี้ก็คือ verbal symbols หรือ reading materials

เด็กไม่สามารถไปเที่ยวเชิงใหม่ได้ทุกคน เด็กจากภาคเหนือก็ใช้ว่าจะได้มากรุงเทพฯ กันถ้วนหน้าทุกคนก็หาไม่ แต่จาก verbal symbols เด็กจะได้ประสบการณ์และความรู้มากมายโดยอาศัยวิธีการอ่าน

ธรรมชาติของการอ่าน (Nature of reading) จัดกว้าง ๆ ออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การอ่านคือ การเรียนรู้ภาษา เรียนรู้จัก tools (a process of learning a language)
2. การอ่านคือ การเรียนรู้ผ่านทางภาษา อาศัยภาษาเป็น tools ให้ได้มาซึ่งความรู้และประสบการณ์ (a process of learning through language) ใช้ tools ก่อให้เกิดประโยชน์อีกทอดหนึ่ง

การอ่านคือการเรียนรู้ภาษา (a process of learning a language) พุดง่ายที่สุดเพื่อความเข้าใจง่ายที่สุด คือ อ่านออกเสียงได้ เรียนรู้ว่า ก. ผสมสระอะ อ่านว่า กะ ค. ผสมสระอะ อ่าน คะ การอ่านออกเสียงได้เช่นนี้จัดว่าเป็นทักษะอย่างหนึ่ง ถ้าให้เด็กอ่านในลักษณะนี้นาน ๆ และบ่อย ๆ เข้า เด็กเบื่อ เด็กมองว่าเขาได้อ่านสิ่งไร้สาระ (nonsense) ไม่มีความหมายต่อตัวเขาเลย การอ่านในลักษณะเช่นนี้จะไม่นับว่าเป็นการเรียนรู้จากการอ่าน

ธรรมชาติของการอ่านในลักษณะที่ 1 จะดำเนินไปในลักษณะดังอธิบายมาแล้ว เป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้การอ่านในลักษณะที่ 1 มีความหมายและมีคุณค่าต่อเด็ก จำเป็นต้องให้การอ่านชนิดนี้มาสัมพันธ์กับการอ่านลักษณะที่ 2 หมายความว่าให้การอ่านอ่านในลักษณะที่ 2 เข้ามามีบทบาทช่วย ทักษะของการอ่านลักษณะที่ 1 จึงจะเจริญและจะเจริญได้รวดเร็วดีด้วย

การอ่านลักษณะที่ 2 a process of learning through language คือ การเรียนรู้จากภาษา อาศัยภาษาเป็น tools ให้ได้มาซึ่งความรู้และประสบการณ์ เด็กจะเรียนจากการอ่านหรือเด็กอ่านหนังสือเพราะเขามีจุดประสงค์ว่าต้องการหาคำตอบ เขาอ่านเพราะสนใจ อยากรู้ให้มากขึ้นอีก อยากรู้กว้างขึ้นอีก อ่านเพราะอยากรู้เรื่องสหประชาชาติ เพราะ

อยากรู้ว่า จังหวัดเชียงใหม่มีสถานที่น่าเที่ยวแห่งใดบ้าง การอ่านในลักษณะที่ 2 นี้ เด็ก จะได้รับความรู้ ข้อเท็จจริง และข้อมูลมากมาย เรียกว่าเด็กได้รับความหมายจากหน้าหนังสือ ที่เขาอ่าน

การอ่านทั้งสองลักษณะมีความสัมพันธ์กันและต้องอาศัยซึ่งกันและกัน

ขณะที่เด็กได้รับความหมายจากหน้าหนังสือที่เขาอ่านอยู่นั้น ได้มีขบวนการ กระทำอันซับซ้อนทางสมองเกิดขึ้น ขบวนการนี้ประกอบขึ้นด้วยการกระทำหลาย ๆ อย่าง นับเป็นการกระทำทางสมอง กล่าวคือ ได้มี

1. the recall or experiences การเรียกประสบการณ์เก่า ๆ หรือนึกถึงประสบการณ์เก่า ๆ ซึ่งมีอยู่ในคลังความรู้ของผู้นั้นมาก่อนแล้ว
2. the recognition of its identity with or similarity to what is on the printed page การนึกถึงความเหมือนกันและความคล้ายคลึงกันระหว่างของที่มีอยู่เก่าเปรียบเทียบกับของสิ่งใหม่ที่ปรากฏอยู่บนหน้าหนังสือพิมพ์ที่ตนกำลังอ่าน
3. the reconstruction of his own experience in the line with the pattern laid down by the author

การสร้างประสบการณ์ของตนใหม่ ให้เข้ากับแบบฉบับผู้เขียนหนังสือหรือผู้แต่ง

4. the recognition of this vicarious experiences as new, as an addition that henceforth becomes a part of his own experiences

การนึกลำดับประสบการณ์รองที่ได้มาใหม่นี้บวกผสมกับของเดิมที่มีอยู่ ให้กลับกลายเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของตน

นี่เป็นขบวนการกระทำทางสมองซึ่งค่อนข้างจะยุ่งยากและซับซ้อน ซึ่งนับแล้ว ก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากการอ่านนั่นเอง

การกระทำทางสมองเช่นว่านี้ ประสบการณ์อาจเป็นทางนำไปเกิดสติปัญญา ก็ได้ หรือเป็นทางนำไปเกิดอารมณ์ก็ได้

อารมณ์นี้จะป็นได้ทั้งอารมณ์ ชัน โกรธ รัก ชอบ เกลียด หรือประสบการณ์ อาจเป็นทางให้เกิดความสุข เกิดความตื่นเต้น ความมุมานะพยายาม แม้กระทั่งความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ความหิว ได้ทั้งนั้น

การเลือกสิ่งที่จะนำมาให้เด็กอ่าน การอ่านทำให้บุคลิกภาพของคนเจริญขึ้น ทำให้สติปัญญาเจริญ หรือทำให้เกิดอารมณ์ เด็กจึงจะเกิดทัศนคติดังกล่าวมาแล้ว ดังนั้น จึงนับว่าหนังสือเป็นเครื่องตัดสินใจประสบการณ์ เป็นสิ่งสร้างนิสัยให้แก่ผู้อ่านได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ การเลือกหนังสือให้เด็กอ่าน จึงจำเป็นที่ผู้ใหญ่ต้องจัดทำให้เด็ก

ในการเลือกสิ่งที่จะให้เด็กอ่านนี้ เราจะตั้งหลักที่ไหน จะตั้งหลักที่ผู้เขียน หรือจะตั้งหลักที่ผู้อ่าน ผู้ใดจะสำคัญกว่าใคร

ความสำคัญของผู้อ่าน และผู้เขียนหนังสือ

ในการสอนอ่าน ถือกันว่าผู้อ่านมีความสำคัญกว่าผู้เขียนหรือผู้แต่ง เพราะฉะนั้นจึงต้องเลือกผู้แต่ง หลักในการพิจารณาเลือกผู้แต่งหนังสือ เขามักพิจารณากันอย่างนี้

1. ผู้แต่งหนังสือให้เด็กอ่านนั้นเป็นบุคคลที่ได้รับการเชื่อถือแค่ไหน ได้รับความไว้วางใจแค่ไหน

2. ผู้แต่งคนนั้นมีความรับผิดชอบต่อเด็ก คือ คน เสมือนหนึ่งเป็นครูสอนเด็กคนหนึ่งหรือไม่

ถ้าพูดอย่างเป็นกลาง ๆ เขาจะถือกันว่า การอ่านเป็นการสมยอมกันจากทั้ง 2 ฝ่าย (ฝ่ายผู้อ่าน และฝ่ายผู้แต่ง) หมายความว่าทั้ง 2 ฝ่าย จะยอมรับรู้ร่วมกันว่า

- ผู้เขียน – จะพยายามเลือกคำใช้อย่างระมัดระวัง
- ผู้เขียนจะอาศัย verbal symbols เล่าเรื่อง เขียนข้อความบรรยาย อธิบายความคิดเห็น โต้แย้งสาเหตุ
  - ผู้เขียนจะไม่เป็นผู้สอนบทเรียน ผู้เขียนจะไม่เป็นผู้ถ่ายทอดทัศนคติ
- แต่ – ผู้เขียนจะเป็นผู้กระตุ้นผู้อ่าน (stimulate) ให้จับใจความ และความรู้จากตัวหนังสือ
- ผู้เขียนจะเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้อ่านยอมรับบทเรียนและรับทัศนคติ
- ผู้อ่าน – จะเป็นผู้พยายามจับความสำคัญเองว่า ผู้เขียนพยายามจะพูดหรือแสดงอะไร
- ผู้อ่านจะเป็นผู้สร้างประสบการณ์ของผู้อ่านขึ้นใหม่ โดยอาศัยจากสูตรหรือแบบฉบับที่ผู้เขียนให้ไว้
  - ผู้อ่านจะเป็นฝ่ายแนะนำ (active partner)
  - ผู้อ่านจะเป็นฝ่ายกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลว

เราจะไม่เห็นว่าเด็กประถมจะต้องอ่านหรือกระทำให้อ่านอย่างนี้ เพราะเรื่องนี้ไม่ได้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็ก แต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูสอนเด็ก ครูต้อง conscious ระลึกไว้ใส่ใจ เพื่อเป็นทางนำให้การสอนอ่านไปสู่เป้าหมาย และได้รับผลสำเร็จ

จุดประสงค์ของการสอนอ่านในวิชาประวัติศาสตร์

ครูประวัติศาสตร์ต้องยอมรับว่าตนมีหน้าที่ต้องสอนอ่านด้วย ครูควรทำให้เด็กเห็นว่าการอ่านมีความสำคัญ เป็นทางประหยัด เป็นทางนำความสุขมาให้ ครูไม่ควรให้เด็กอ่านเพราะครูเห็นว่าเป็นเรื่องที่จะต้องอ่าน

ฉะนั้น จึงเสนอจุดประสงค์ต่อไปนี้กว้าง ๆ ให้ครูประวัติศาสตร์ได้พิจารณาทุกด้าน ว่าการอ่านจะมีส่วนช่วยบริการวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างไร จุดประสงค์เหล่านี้เป็นจุดประสงค์อย่างกว้าง ๆ

1. เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมาเฉพาะเรื่อง ๆ
  2. เพื่อเพิ่มเติมความรู้ของผู้อ่าน
  3. เพื่อตอบคำถามเฉพาะเรื่อง ๆ
  4. เพื่อเรียนรู้ว่า จะทำสิ่งอะไร
  5. เพื่อเรียนรู้ว่า จะทำสิ่งนั้นได้อย่างไร
  6. เพื่อความสนุกและความบันเทิงใจ
  7. เพื่อใช้เวลาว่าง
  8. เพื่อพิสูจน์คำกล่าว
  9. เพื่อขยายคำกล่าวให้เห็นจริง หรือเพื่อขยายความคิด (concept)
  10. เพื่อติดตามข่าว
  11. เพื่อติดตามความคิดเห็น
  12. เพื่อให้ตนเองกว้างขึ้น สนใจกว้างขวางขึ้น มีความรู้ในสิ่งนั้นมากขึ้น เห็นคุณค่าของสิ่งบางสิ่งมากขึ้น
  13. เพื่อทำการเปรียบเทียบ
  14. เพื่อทำตามข้อแนะนำได้ถูกต้อง (to follow directions)
- ข้อ 1, 3, 4, 5, 8, 9 ในเด็กชั้นโตและ ม.ศ.ขึ้นไป ครูจะทำได้มาก ส่วนข้อ 12. ไม่เป็นการบังคับ

หากครูประวัติศาสตร์ได้พิจารณาจุดประสงค์การสอนอ่านเหล่านี้บ่อย ๆ อย่าง

น้อยที่สุด จุดประสงค์เหล่านี้จะเป็นหนทางช่วยการสั่งงานของครูแก่เด็ก ยิ่งถ้าจุดประสงค์เหล่านี้ครูจำได้ขึ้นใจ นักเรียนขึ้นใจ ก็เชื่อได้แน่นอนว่า การอ่านจะมีความหมายมากยิ่งขึ้น และน่าสนใจมากขึ้น

การใช้เวลาในการอ่าน

การอ่านทุกอย่างมีความสำคัญไม่เท่ากัน การอ่านจะแตกต่างกันไปตามจุดประสงค์ อย่างเช่น ถ้าต้องการได้ข้อเท็จจริงเฉพาะเรื่อง ผู้อ่านต้องรีบอ่านข้าม ๆ ไปให้ได้ตลอดเรื่องก่อน จนกระทั่งค้นพบเรื่องที่ต้องการ จึงย้อนกลับมาอ่านใหม่อย่างตั้งใจและอ่านโดยละเอียด

ส่วนการอ่านเพื่อทราบข่าวทั่ว ๆ ไป หรืออ่านเป็นพื้นความรู้ ก็อ่านอย่างสบาย ๆ ได้ คือ อ่านไปเรื่อย ๆ

การอ่านแยกได้เป็น 2 ประเภท ตามวิธีการของภาษาศิลป์ คือ อ่านในใจ กับ อ่านดัง ๆ (Silent & Oral) ทั้งสองชนิดนี้ต่างสำคัญและมีคุณค่าในตัวของมันเอง

การอ่านดัง ๆ ต้องมีคุณลักษณะของการอ่านในใจบวกเข้าไปด้วย กับต้องบวกความสามารถในการทำส้อมทำเสียง การแสดงออกทั้งทางสีหน้า และท่าทาง

การอ่านในใจ อ่านชนิดนี้ต้องมีทักษะในการอ่านหลายอย่าง ต้องมีการกระทำทางสมอง

การอ่านวิชาประวัติศาสตร์ต้องการให้ใช้ความสามารถอ่านได้เร็ว ต้องใช้การอ่านในใจมาก และต้องการให้สามารถอ่านได้หลาย ๆ แบบ เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับจุดประสงค์ รวมทั้งเนื้อหาที่กำลังเรียนอยู่

นอกจากแบ่งการอ่านออกเป็น อ่านในใจ และอ่านดัง ๆ แล้ว ยังแบ่งการอ่านออกเป็นได้อีก 2 ชนิดคือ อ่านเพื่อเอางานเอาการ และอ่านเพื่อพักผ่อน (work and recreational)

– การอ่านเพื่อเอางานเอาการ คือการอ่านเพื่องานอาชีพ เพื่อหน้าที่

– การอ่านเพื่อพักผ่อน คืออ่านเอาความบันเทิง เป็นการอ่านเพื่อกระตุ้นแรงเร้า ความอยากรู้อยากเห็น หรืออ่านเพื่อต้องการหนี เช่น การอ่านเทพนิยาย อ่านเรื่องผจญภัย หรืออ่านเรื่องการสืบสวน อ่านเรื่องลึกลับ

แบ่งชั้นการอ่าน

การอ่านแบ่งเป็นชั้น ๆ ได้ดังนี้

1. อ่านข้าม ๆ เพื่อได้ idea ทั่ว ๆ ไป
  2. อ่านเพื่อเอาเรื่องเฉพาะเรื่อง ๆ
  3. อ่านเพื่อได้รายละเอียด
  4. อ่านอย่างมีวิจารณญาณ และอ่านอย่างต้องการวัดผล (evaluative reading)
- การอ่านทั้ง 4 ชั้น หรือ 4 ระดับนี้ มีจุดประสงค์บอกไว้ในตัวของมันเองอยู่แล้ว มีที่อยู่ของมันเอง โดยเฉพาะข้อ 4 ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้เดิม และผู้อ่านต้องตื่นตัว (alert) มากหน่อย

การอ่านแต่ละระดับนี้ ครูจะรู้ว่า ชนิดไหนใช้เวลาไหน
วิธีสอนให้เด็กอ่านเนื้อหาให้ได้ผล

วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเนื้อหา เมื่อเปรียบกับวิชาภาษาไทย และวิชาเลข ทั้ง 2 วิชาหลังจัดเป็นวิชาทักษะ ในวิชาประวัติศาสตร์ครูจึงต้องอาศัยการอ่านของเด็ก เป็น tools สำหรับนำความรู้และประสบการณ์มาสู่เด็กด้วย ในการสอนให้เด็กอ่านเนื้อหา วิชาประวัติศาสตร์ให้ได้ผล มีหัวข้อสำคัญที่ครูต้องคำนึงถึงอยู่ 5 หัวข้อด้วยกันคือ

1. เรื่อง vocabulary และ concept คำศัพท์และคำที่มีแก่นความคิดอยู่ในคำ
2. ความสามารถมองเห็นความเกี่ยวข้องและความสัมพันธ์กันระหว่าง facts

ทั้งหลาย

3. ความสามารถรวบรวม (organize) เรื่อง
4. การโน้มน้าวให้เด็กอ่านหนังสืออย่างมีวิจารณญาณ
5. สามารถใช้แหล่งความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีสอนคำศัพท์ยากและ concept

วิชาประวัติศาสตร์มีคำศัพท์และ concept ที่เด็กต้องนำไปติดต่ออยู่มากด้วยกัน ที่เราจะหวังให้เด็กเข้าใจคำยาก เข้าใจ concept จากการอ่านนั้นเป็นความหวังที่เลอเลิศเกินไป เพราะการอ่านชนิดนี้ เป็นความยากลำบากอย่างยิ่งสำหรับเด็ก เด็กจะต้องใช้ความพยายามมาก และเสียเวลามากด้วย และถ้าพยายามแล้วยังไม่บรรลุผล เด็กอาจท้อถอยและเลิกสนใจในสิ่งที่ตนจะต้องอ่าน เพราะฉะนั้น ครูมีหน้าที่จะต้องขยายประสบการณ์และจัดกิจกรรมบ้างเพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจ คำยาก และเข้าใจ concept เหล่านั้น

วิธีการสอนคำยากเป็นลำดับขั้น อาจทำได้ดังนี้

ขั้นที่ 1

- ครูสำรวจคำศัพท์ยาก หรือ concept ที่อยู่ในหนังสือตอนนั้นก่อน
- นำคำเหล่านั้นมาอธิบายด้วยคำพูดขยายความให้เข้าใจ
- ให้มีการ discuss กันบ้างก็ได้
- ถ้าจำเป็นครูจัดประสบการณ์ตรงให้ เช่น พาไปดูของจริง หรือให้ประสบการณ์รองก็ได้เช่น มีภาพให้ดู ให้ดูภาพนิ่ง ภาพยนตร์ ฯลฯ

ขั้นที่ 2

- เมื่อจะให้เด็กอ่านหนังสือตอนนั้น ๆ ครูเตือนให้นึกถึงประสบการณ์หรือความรู้เดิม ครูอาจตั้งคำถาม ถามนำ ถามสิ่งที่เคยรู้มาแล้ว แล้วโยงไปสู่การอ่านเรื่องตอนนั้น

ขั้นที่ 3

- ให้นักเรียนเข้าใจจุดประสงค์ของการอ่านในครั้งนั้น
- สอนให้สามารถมองเห็นความเกี่ยวข้องกันระหว่าง facts ทั้งหลาย
- ครูอาจใช้แบบฝึกหัดช่วยฝึก เช่น ครุ่นำเรื่องหรือเหตุการณ์สำคัญ ๆ วันที่หรือ พ.ศ. ชื่อบุคคลสำคัญ มาเขียนลงในกระดาษข้างละตอน ให้นักเรียนโยง หรืออาจนำมาเขียนปน ๆ กันให้นักเรียนจัดพวก จัดลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง
- เมื่อเริ่มจะลงมือให้อ่านก็ดำเนินตามขั้นที่ 2, 3 สอนให้สามารถจัดรวมเรื่อง
- เด็กบางคนอ่านแล้ว ไม่ได้คิดว่าตนจะต้องนำเรื่องที่อ่านมาทำใหม่ แกจึงอ่านอย่างเอาใจใส่บ้าง ไม่เอาใจใส่บ้าง ไม่ได้ใส่ใจกับการลำดับความคิด ไม่ได้แยกส่วนที่สำคัญออกจากรายละเอียดที่ไม่สำคัญ เมื่อครูแนะนำการอ่านตาม step ขั้น 2, 3 แล้ว ขั้นต่อไป ให้มีการฝึกทำ outline ให้แยกหัวข้อสำคัญออกมาจากท้องเรื่อง หรือฝึกหัดทำย่อ

การสอนให้อ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านได้อย่างมีวิจารณญาณ จัดเป็นทักษะ ดังนั้นขอให้ครูสองพิจารณาทักษะเหล่านี้

1. จำกัดปัญหาได้ (เลือกเห็นว่าปัญหาใดสำคัญ) และขยายความหรือตีปัญหาออก
2. การตั้งสมมติฐาน
3. เลือกข้อเท็จจริง ซึ่งมีอยู่ในปัญหานั้น (ดึงข้อเท็จจริงออกมาจากปัญหาได้)

4. ตัดสินว่าข้อความตอนนี้ สำคัญตรงกับจุดประสงค์ข้อนี้
5. แยกออกระหว่างข้อความที่เป็นจริง (facts) กับข้อความที่เป็นความคิดเห็น
6. การวัดค่าความเชื่อถือได้ของข้อมูล (ข้อมูลใดเชื่อถือได้ข้อใดเชื่อไม่ได้)
7. ทำการเปรียบเทียบ
8. รวบรวมหลักฐานซึ่งมีความเกี่ยวข้องกัน
9. รู้ trend มองเห็น trend จะเป็นอย่างไรหลังจากได้ข้อมูลมาพอสมควร
10. วิเคราะห์ความสมบูรณ์และชัดเจนของข้อมูลเหล่านั้น
11. ยังไม่ปักใจจะตัดสิน จนกว่าจะรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ ได้จนเป็นที่พอใจ กับได้ลองประเมินค่าหลักฐานเหล่านั้นแล้วด้วย

สอนให้ใช้แหล่งความรู้

การสอนโดยแบบที่ให้ใช้หนังสือเล่มเดียว จะไม่เปิดโอกาสให้ฝึกความสามารถในการค้นหาจากหนังสือหลาย ๆ เล่ม หรือจากแหล่งวิทยากรต่าง ๆ เลย

วิธีการส่งเสริมความสามารถในข้อนี้ เริ่มต้นด้วยครูอาจใช้วิธีการสอนแบบให้ตั้งปัญหา ตั้งเป็นหัวข้อและแล้วแต่ละหัวข้อนั้น ครูรวบรวมหนังสือต่าง ๆ ชนิด ต่าง ๆ ผู้เขียน หนังสือต่าง ๆ ชนิดก็ได้แก่ ชีวประวัติ พกนิทาน พกหนังสือแมกกาซีน พก article จากหนังสือพิมพ์ให้เลือกหาอ่านเรื่องให้เข้ากับหัวข้อที่ต้องการ ข้อความในหนังสือเหล่านั้น อาจพูดกันไปคนละแนว หรือบางที่แย้งกัน หรือบางที่ facts ไม่ตรงกัน

ต่อไปนี้เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยเด็กให้รู้จักปรับอัตราความเร็วในการอ่าน ให้ตรงความต้องการและจุดประสงค์ของการอ่าน ไม่ว่าจะเป็นการอ่านเพื่อแก้ปัญหา solving the problems หรืออ่านเพื่อหาข้อพิสูจน์ยืนยันข้อความ หรือแม้แต่การอ่านเพื่อตอบคำถาม

1. ทำคำถามขึ้นบัญชีไว้ บางคำถามอ่านข้าม ๆ ก็พอ บางคำถามต้องอ่านอย่างเอาใจใส่ และบางคำถามต้องอ่านทวนซ้ำแล้วซ้ำอีกจึงจะพบคำถาม

2. ช่วยเด็กตัดสินว่า คำถามใดจะหาได้ด้วยวิธีอ่านข้าม ๆ คำถามใดต้องอ่านด้วยความเอาใจใส่ กล่าวง่าย ๆ คือ อ่านข้าม ๆ ก็พอสำหรับคำตอบที่จะตอบข้อความว่า อะไร และเมื่อไร ส่วนคำตอบข้อความที่ตั้งต้นด้วยอย่างไร จะต้องอ่านซ้ำ ๆ อ่านอย่างเอาใจใส่ จึงจะได้คำตอบที่สมบูรณ์

3. อภิปรายกลุ่ม อภิปรายถึงการจัดและการวางแผนของหนังสือเล่มนี้ โดยดูเป็นบท ๆ ดูหัวข้อใหญ่ ๆ ดูหัวข้อย่อย

4. สละเวลาเล็กน้อยให้ความสนใจกับ “introduction” ของหนังสือ หรือตอนขึ้นต้นเรื่อง ดูรูปในตอนนั้น แผนที่หรือ graph ในตอนนั้น ๆ ของเรื่อง

5. เมื่อต้องอ่านหนังสือที่มีศัพท์เฉพาะ ควรจะเอาคำยากในตอนนั้น ๆ มาอธิบายให้ความหมายของความหมายคลี่คลาย เพื่อเข้าใจคำเหล่านั้นก่อน เขียนคำลงไว้บนกระดานแล้วอภิปรายกัน

6. ช่วยเด็กให้เข้าใจการตอบคำถามชนิด อะไร (what) หรือ เมื่อไร (when) ก่อนคำถามชนิดที่เรียกว่า skimming question ให้เด็กลองตัดสินใจคำที่จะเป็นกุญแจใจใจความสำคัญ ให้ลองหาคำนั้นให้พบใจความที่เขาจะต้องหานั้นจะอยู่ภายใต้หัวข้อใด (หัวข้อใหญ่หรือหัวข้อเล็กข้อใด) ให้เด็กลองอ่านข้าม ๆ เพื่อให้หาให้พบ

7. จากนั้นครูให้งาน ลองให้ทดสอบข้อที่ต้องการให้อ่านซ้ำ ๆ โดยให้อ่านอย่างเอาใจใส่ละเอียดแล้ว ตรวจสอบความก้าวหน้า (progress) เด็ก

8. ขึ้นสุดท้าย ลองให้ทดสอบข้อที่ต้องอ่านแล้วอ่านอีก เสร็จแล้ว check progress ของเด็ก

กิจกรรมที่สามารถช่วยให้เด็กค่อย ๆ มี judgement ด้วยตัวเองว่า เขาควรจะใช้การอ่านชนิดใดกับงานชนิดใด

การจะได้ข้อเท็จจริงไว้รายงาน ก็จำเป็นต้องอาศัยอัตราเวลาในการอ่านต่าง ๆ กันด้วย ขึ้นต้นต้องอ่านข้าม ๆ ก่อน เสร็จแล้วจึงจะอ่านซ้ำ ๆ ใหม่อีก ต้องอ่านอย่างตั้งใจเพื่อเลือกตอน เพื่อรวมใจความที่สำคัญ ๆ และรายละเอียดที่น่าสนใจ

เกี่ยวกับการส่งเสริมผู้เรียนให้รู้จักและรักการอ่าน ครูประวัติศาสตร์ควรร่วมกับเจ้าหน้าที่ห้องสมุดประจำโรงเรียนของตนจัดหาหนังสือประกอบวิชาประวัติศาสตร์ตามหลักสูตรของระดับโรงเรียนของตนโดยพิจารณาความยากง่ายให้เหมาะสมกับระดับชั้นนักเรียนและควรสอดส่องหาหนังสือพิมพ์คลกใหม่หรือเจ๊นจ๊นใหม่โดยเสมอ หนังสือเหล่านี้อาจแยกออกเป็น

1. พวกตำรา และสารคดี
2. พวกอิงประวัติศาสตร์
3. พวกนิตยสารทางวิชาการต่าง ๆ

พวก 1 และพวก 3 จะมีอยู่ในรายชื่อหนังสือประกอบการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะพวกอิงประวัติศาสตร์ ครูผู้สอนจะต้องใช้ความระมัดระวังในการเลือก Bining + Bining แนะนำนิยายอิงประวัติศาสตร์ไม่ใช่ตัวบันทึกประวัติศาสตร์ แต่อาจจะให้ความ

เข้าใจเกี่ยวกับอดีตนอกเหนือไปจากที่เรียนในห้องเรียน อาจช่วยให้เกิดความสนใจและความอยากรู้เกี่ยวกับระยะเวลานั้นมากขึ้น

นิยายอิงประวัติศาสตร์ต่างประเทศมีมาก ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษา เช่น

- นิยายชุดของเฟร็ด เฮสบัค (เกี่ยวกับจีนหลังการปฏิวัติ ม.ศ. 2)
- เรื่อง ดร.ชีวาโก (เกี่ยวกับรัสเซียตอนเกิดการปฏิวัติ, ม.ศ. 3)
- เรื่อง แนวรบด้านตะวันตกเหตุการณ์ไม่เปลี่ยนแปลง (เกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 1, ม.ศ. 3)

เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย พอมืออยู่ในรูปวรรณคดีมีชื่อ เช่น

- ตะเลงพ่าย (เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวร, ม.ศ. 2)
- ขุนช้างขุนแผน (เกี่ยวกับสมัยกรุงศรีอยุธยา อาจถือว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ใช้ได้ทั้ง ม.ศ. 1, 2, 4 และ 5)

ครูอาจกำหนดงานพิเศษให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเหล่านี้ตามควร Bining + Bining กล่าวไว้ว่า โรงเรียนบางแห่งอาจกำหนดให้อ่านหนังสือประกอบเป็นจำนวนหลายพันหน้าต่อเทอม แต่ละสัปดาห์ก็มักกำหนดเป็นประจำจำนวนหนึ่ง โดยกำหนดตอนต้นสัปดาห์ บางครั้งก็อาจกำหนดเมื่อเริ่มบทเรียน

ในเมืองไทยเรา มีปัญหาอยู่ที่ว่ามีหนังสือดังกล่าวในข้อ ก. ทั้ง 3 พวกเพียงพอเพียงใด แต่ครูผู้สอนก็ไม่ควรละเลยโอกาสที่จะกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักหาความรู้จากหนังสือด้วยตนเอง

ครูอาจกำหนดรางวัลเกี่ยวกับการเรียนประวัติศาสตร์ โดยมอบหนังสือเกี่ยวกับวิชานี้ให้ในโอกาสอันควร เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักสะสมหนังสือประวัติศาสตร์ของตนเอง

1. จัดตั้งสโมสรนักอ่าน หรือชุมนุมการอ่าน พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนหนังสือและการมาพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

นิตยสารต่าง ๆ ช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ใหม่ ๆ การวิจารณ์หนังสือที่ออกใหม่ ๆ ปัจจุบันของเรามีวารสารศิลปากร สังคมศาสตร์ปริทัศน์ วิทยาสารฯ

2. กิจกรรมการรวบรวมภาพเกี่ยวกับประวัติศาสตร์

การสอนประวัติศาสตร์ในโรงเรียนของไทย คงต้องพึ่งอุปกรณ์ที่เป็นภาพ เป็นส่วนใหญ่ ภาพในที่นี้หมายถึงภาพถ่ายที่เป็นแผ่น หรือภาพที่ตีพิมพ์อยู่ในหนังสือพิมพ์

ซึ่งอาจนำมาฝึกบนกระดานแข็งให้คงทนถาวร เพราะภาพอย่างอื่น เช่น ภาพนิ่ง ภาพยนตร์ คงจะนำมาใช้กันไม่สะดวกในโรงเรียนชั้นมัธยม เนื่องจากเครื่องมือ เครื่องใช้ราคาแพง เกินกว่าที่โรงเรียนทุกโรงเรียนจะจัดหาได้

ภาพเกี่ยวกับประวัติศาสตร์นี้ต้องการเวลาในการจัดรวบรวม ครูต้องมีความ อุตสาหะ แสวงหา อาจจะทำจากหนังสือพิมพ์ ซึ่งตีพิมพ์ภาพสำคัญ ๆ ตามโอกาสหรือ จากสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ เช่น ปฏิทิน ในปัจจุบันนิยมพิมพ์ภาพโบราณสถานศิลปวัตถุมีค่า ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ซึ่งอาจใช้ในการสอนประวัติศาสตร์ไทยสมัยต่าง ๆ ได้ ปฏิทินต่างประเทศก็เช่นกันอาจมีภาพโบราณสถานและศิลปวัตถุอยู่มีใช้น้อย

นิตยสารต่างประเทศบางฉบับ เช่น Life มักจะมีเรื่องและภาพเกี่ยวกับประวัติ- ศาสตร์เป็นระยะ ๆ เช่น เคยมีชุดเกี่ยวกับการปฏิวัติในจีน (อยู่ในหลักสูตร ม.ศ. 2) ชุด โรมโบราณ อียิปต์โบราณ (อยู่ในหลักสูตร ม.ศ. 4-5) ครูผู้สอนจะต้องคอยสลับรับฟัง และหาทางจัดหา หากเป็นไปได้ควรจัดซื้อถึง 3 ชุด จึงจะสะดวกในการตัดภาพมาทำ ผนังถาวร (ตัด 2 ชุด และเก็บไว้เป็นเล่มสมบูรณ์ 1 ชุด) การผนังภาพถาวรเคยมีหนังสือ แนะนำเรื่องการใช้วัสดุ ของแผนกโสตทัศนศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประ- สถานมิตร

ครูควรจัดรวบรวมภาพเหล่านี้เป็นหมู่ โดยแบ่งเป็นประเทศสำหรับประวัติ- ศาสตร์ไทยอาจแบ่งเป็นหมู่ย่อย ๆ เช่น โบราณสถาน ศิลปวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณี พระบรมฉายาลักษณ์ฯ และควรจัดหาวิธีการเก็บรักษาให้คงทนและสะดวกในการนำมา ใช้

ครูอาจให้นักเรียนมีส่วนช่วยในการรวบรวมภาพ หากสะดวกที่จะจัดขอมมาได้ แต่ต้องระมัดระวังอย่าเป็นการบังคับหรือรบกวนผู้ปกครองเกินไป

ภาพที่รวบรวมเหล่านี้จะใช้ประโยชน์ได้ทั้งในการสอนในห้องเรียน และใน การจัดนิทรรศการซึ่งจะกล่าวต่อไป

3. กิจกรรมการจัดนิทรรศการ

The Teaching of History in Secondary Schools ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการจัด นิทรรศการว่า การไปชมนิทรรศการที่จัดในที่สาธารณะ เพื่อฉลองครบรอบที่สำคัญ เช่น ครบรอบร้อยปีหรืออื่น ๆ หรือที่จัดเป็นการถาวร ถือเป็นสิ่งให้ประโยชน์เช่นเดียวกับการ ทัศนศึกษาอื่น ๆ ครูหลายคนดำเนินการยิ่งกว่านั้น คือทำการจัดขึ้นที่โรงเรียน การแสดง ข้าวของในประวัติศาสตร์โดยหยิบยืมมาจากผู้ปกครอง และเพื่อนฝูงจะช่วยให้เกิดประโยชน์

มากยิ่งขึ้น และไม่ยากเกินไปที่จะดำเนินการ ควรมีการกำหนดการให้รอบคอบก่อนที่จะจัดนิทรรศการพิเศษเหล่านี้

นักเรียนควรมีส่วนร่วมและทำงานอย่างเต็มที่ นักเรียนควรมีหน้าที่รับผิดชอบด้วยตนเองในการออกความคิดเห็น การจัด และการลงมือทำงานต่างๆ ครูไม่ควรจะเป็นผู้ดำเนินงานเสียเองทั้งหมด สิ่งของรูปภาพแสดงสถิติ กระจายต่างๆ ที่ใช้ประกอบจะต้องเรียบร้อย ดึงความสนใจมุ่งให้เป็นการแสดงที่ฉลาดเฉลียวและน่าฟัง หากกรุงรังไม่เป็นระเบียบจะทำให้คนเบือนหน้าหนีมากกว่าจะเข้าไปพิจารณาใกล้ๆ ควรจะกำหนดเวลาไว้แน่นอนว่าจะดีให้ชมมานานเท่าใด ถึงแม้จะต้องเก็บก่อนที่จะมีนิทรรศการชุดใหม่มาแทนก็ตาม

นิทรรศการบางครั้งอาจจะมีคุณค่าพอที่จะให้ผู้ปกครองและเพื่อนฝูงของทางโรงเรียนมาชมได้ อาจถึงขั้นเก็บค่าเข้าดูก็ได้ เพื่อจะได้นำมาชดเชยค่าใช้จ่าย และนำมาสมทบทุนเพื่อกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป ถ้าทำ ดังนั้น อาจจัดนักเรียนให้อยู่ประจำทำหน้าที่อธิบายสิ่งที่จัดแสดงด้วย แต่โดยทั่วไปก็ควรมีคำอธิบายประกอบให้พอเพียงที่ผู้เข้าชมจะติดตามได้ด้วยตนเอง

ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ ควรจะถือเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนได้ผลดียิ่งขึ้น เราอาจแบ่งการจัดนิทรรศการออกเป็น

- ก. จัดเป็นประจำสม่ำเสมอ
- ข. จัดเนื่องในบางโอกาส

ก. การจัดเป็นประจำสม่ำเสมอ

อาจจัดเรื่องราวที่น่าสนใจในประวัติศาสตร์ซึ่งนักเรียนจะใช้ประโยชน์ได้ไวเสมอๆ โดยเปลี่ยนทุกสัปดาห์ (หรือระยะเวลาอื่นตามสะดวก) เช่น อาจทำเป็นหัวข้อทำนอง

- ท่านทราบไหมว่า
- สิ่งที่น่าสนใจในประวัติศาสตร์
- วันนี้เมื่อ.....ปีก่อน (จะกี่ปีที่แล้วมาก็ตาม)

การจัดเป็นประจำนี้จะจัดทำได้สะดวก หากโรงเรียนมีห้องประวัติศาสตร์หรือมีสถานที่เฉพาะที่ครูประวัติศาสตร์จะใช้ได้ เช่น มุมหนึ่งในห้องสังคมศึกษา หรือมีแผ่นป้ายประจำที่ห้องโถงในโรงเรียนที่อาจจะติดเรื่องราวของทางฝ่ายวิชาการได้ ครูอาจมอบ